

Astrid Lindgren
Memorial Award

Läsguide till

*Jättehemligt,
Världshemligt och Bladen
brinner*

av Barbro Lindgren

Om läsguiden

Skriven av Maria Lassén-Seger (publicerad i mars 2015), jurymedlem i Astrid Lindgren Memorial Award 2008–2021.

Om författaren

Barbro Lindgren (f. 1937) har ett långt och imponerande mångsidigt författarskap bakom sig. Hon har skrivit prosa, lyrik samt dramatik, allt från bilderböcker, visor, barnböcker, ungdomsböcker till vuxenböcker. Hennes verk kännetecknas av ett brett tilltal till olika åldrar och läsare. Under 1960- och 70-talen då hennes skrivande tog fart utmärktes det svenska kulturklimatet av ett allåldersideal. Författare såg barnlitteraturen som en plats där barn och vuxna kunde mötas och i den tidens anda skapade Barbro Lindgren sin egen unika variant av gränsöverskridande allålderslitteratur.

I Barbro Lindgrens fall handlar det tvärlitterära tilltalet framför allt om att skriva med samma stilgrepp – det vill säga lika avskalat och skenbart enkelt – vare sig hon skriver för barn eller vuxna. Måleriet och tecknandet har hon alltid kopplat samman med skrivandet. Genom att teckna får man öga för detaljer, menar hon. Hon får ofta frågan varifrån hennes livliga fantasi kommer. Hennes svar är att hon sällan hittar på något. Istället öser hon inspiration ur det självupplevda, men förmår gestalta sina berättelser så att de uppfattas som fantasirika påhitt.

Barbro har kompromisslöst sökt sin egen författarväg. Hon har skrivit galet absurdistiskt, men också med realistisk och psykologisk skärpa som i *Hemligt*-böckerna (1971–73) och *Sparvel*-böckerna (1976–79). Grundläggande existentiella frågor löper som en röd tråd genom hela författarskapet där hon aldrig slutar ställa sig och sina läsare den svårenkla frågan: Vad lever man för?

Om *Hemligt*-böckerna

Hemligt-trilogin är fiktiva dagböcker inspirerade av författarens minnen av sin egen barn- och ungdom. De ger sig alltså ut för att vara skrivna av en ung Barbro, men ska inte uppfattas som Barbro Lindgrens egna dagboksanteckningar utan som fiktion. Författaren påpekar också i ett efterord att inte riktigt allt är sant för "även om man har tänkt skriva allting precis som det var, märker man efter hand att här och där lägger man till och drar ifrån lite grann, för att det ska bli bättre". Triologin omfattar flickan Barbros dagboksanteckningar från 10 till 15 års ålder. Här skriver hon ner sina innersta tankar om vad som är härligt, hemskt eller bara helt enkelt inte klokt. För bokens Barbro är inte "en sån som springer omkring och skrattar jämt och inte tänker på nånting". I själva verket grubblar hon över mycket och reagerar starkt på vad som händer omkring henne. Dagboksformatet tillåter Lindgren att skriva fram ett fiktivt barn-alter ego som ärligt och osentimentalt säger som det är. Bokens Barbro skriver hudlöst avslöjande och läsaren kommer henne väldigt nära. Många vittnar om hur personligt berörda de blivit av just de här böckerna. För det finns mycket tröst att hämta i att läsa om någon annan som känt likadant. Idag är dagboksformatet en etablerad barnlitterär genre. Ofta rör det sig om skrivande flickor som liksom *Hemligt*-böckernas Barbro bär på författardrömmar. En besläktad fiktiv flickförfattare hittas i Guus Kuijers *Polleke*-böcker (1999–2001).

I trilogins första bok är Barbro 10 år. Hon leker fortfarande med dockor och fantiserar svärmiskt om att björken utanför hennes fönster är hennes eget livsträd Teresia. Den närmaste familjen samt vännerna i grannskapet och i skolan utgör hela hennes värld. Mycket är härligt, men det finns också sådant som är tungt och svårt att förstå. Lindgren använder sig skickligt av den naiva barnrösten och låter bokens Barbro kommentera även sådant hon inte själv förstår vilket ger rum också för läsaren att förstå utifrån sin egen erfarenhetsnivå.

Redan här blir det tydligt att bokens huvudperson är mycket känslig. Hon blir rentav ledsen om hon ser ett fult hus! Hon känner också starkt med de som är utsatta och har det svårt om det så är en äldre grannfarbror vars minne sviker eller storasystemens klasskompis som skäms över att vara dålig i skolan och saknar vänner. Barbro funderar mycket på döden, sin egen och andras. Lindgren förmedlar här den viktiga insikten att sorg och död inte är något barn kan eller ska skyddas ifrån utan att dylika frågor är angelägna oberoende ålder. Unga människor förtjänar böcker som tar både deras glädjeämnen och grubbel på fullaste allvar. I den svenska barnlitteraturen är den inkännande skildringen av 10-åriga Barbros depression unik. Typiskt för textens barnnivå är att ordet "depression" aldrig används. Istället vinklas allt ur barnets perspektiv och beskrivs med ord som alla kan förstå oberoende av ålder och erfarenhet. Barbro blir helt enkelt så ledsen att hon varken orkar leka, skratta, gå i skola eller ens stiga upp ur sängen.

Världen är inte lätt att förstå sig på vare sig man är barn eller vuxen. Med hjälp av barnets blick formulerar Lindgren slagfärdiga iakttagelser om hur konstigt både barn och vuxna kan bete sig, som att det är roligt att säga fula ord när man inte får eller att vuxna har sex, det är ju bara inte klokt. En imponerande rad etiska, moraliska och samhällseliga frågor formuleras på ett handfast begripligt sätt: Varför skäms så många för saker de gjort eller för hur de ser ut? Varför tycker vissa att de är finare än andra? Stora livsfrågor formuleras tillsynes enkelt rakt upp och ner, men bakom döljer sig en författare som använder barnets röst och blick som ett medvetet stilgrepp.

I följande bok är Barbro snart 13 år och allt har blivit ännu hemligare. Samtidigt har livet också blivit härligare, hon har fått ett eget rum och nya kamrater i en ny skola. Hon ritar och skriver fortfarande flitigt och gör en egen tidning ihop med sin bästis. Tonårstiden är rolig och spännande men också klugen. Framtiden lockar samtidigt som det är skönt att ha en fot kvar i barndomen. Barbro längtar hett efter att få bröst och mens. Samtidigt är det jobbigt när killarna i klassen "äcklar sig" och det hon läser om sex i en bok hon hittar i pappas bokhylla är ganska läskigt. De vuxnas obegripliga beteende fortsätter att förundra. Det är svårt att få rätsida på livets orättvisor och obegripligheter. Hur ska man vara när alla tycker olika? Barbro försöker vara så söt hon kan men har svårt för att passa in i grupper där alla förutsätts tänka och agera likadant.

I trilogins sista del har huvudpersonen hunnit bli 15 år. Livet kretsar fortfarande kring hem, skola, familj och vänner men nu händer det mer spännande än härliga saker. Bokens självbiografiska drag förstärks ytterligare av att den innehåller riktiga fotografier, till skillnad från de tidigare böckerna som illustrerats med Olof Landströms uttrycksfulla och varmt komiska teckningar. Den unga Barbro lockas av tonårslivets dans och uteliv, men känner sig samtidigt allt mer ensam och "ödsligare inuti". Till ungdomstiden hör att man förväntas vara kär i någon, men när det händer blir bokens Barbro bara besviken. Hon bär på en längtan om att någon ska se henne som hon

verkligen är, inte bara som en söt och glad tjej. Skrivandet ägnar hon sig fortfarande åt men har blivit allt mer kritisk: "att det ska vara så svårt att skriva naturligt", suckar hon. Än en gång fångar Lindgren upp något som är större än dagboksskribentens vardagsupplevelser, det vill säga tonårslivets trevande efter identitet och bekräftelse. En ensamhet växer fram i trilogins flicka som ett svar på hennes frihetslängtan. Hon är nyfiken på livet och skulle vilja passa in, men står samtidigt ensam utanför.

Att fundera på

Böckerna har korta och slagkraftiga titlar, vad syftar de på?

I böckerna skriver flickan Barbro ner sådant som "ingen får läsa". Hur känns det som läsare att på det här sättet få ta del av någon annans hemligheter?

Böckerna skrevs för ett bra tag sedan. Vad känns främmande idag och vad går att känna igen sig i?

Varför blir Barbro plötsligt så ledsen? Hur reagerar de vuxna och hennes kompisar? Vad skulle du säga åt någon som känner så som Barbro gör?

Den unga Barbro är nyfiken och kreativ och hon leker mycket. Vad är det hon leker? Vad brukar du leka?

Barbro funderar på många svåra saker: hur känns det för den som inte har några vänner? Tar rymden slut nångång? Hittar du fler exempel på Barbros funderingar i böckerna? Har du också grubblat på liknande saker?

Den unga Barbro vill bli författare. Hur förbereder hon sig för det framtida yrket och vilken respons får hon från sin omgivning?

Vuxna betar sig ofta konstigt och verkar ibland inte riktigt kloka, tycker den unga dagboksskribenten. Kan du hitta exempel på sådant i böckerna och kommer du själv att tänka på konstiga saker som vuxna gör?

I de två senare böckerna som utspelar sig på 1950-talet är Barbro tonåring. Hon drömmer om att kunna dansa och blir berömd. Vad är likt och olik med att vara tonåring idag?

Vilka krav finns det på Barbro som flicka? Är det samma krav som finns idag?

Barbro är blyg men gör ibland förbjudna saker, som till exempel vad då?

Det finns personer som Barbro beundrar för att de vågar vara fräcka och ta plats. Vilka sådana personer kan du hitta i böckerna?

Barbro har svårt att passa in i och anpassa sig till större grupper. Hittar du exempel på sådana i böckerna? Och varför tror du att det är så?

Lindgren använder sin egen barndom som stoff för böckerna. Vad minns du från det att du var yngre? Skriver du själv eller har du skrivit dagbok?

En klassiker är en bok som läses av flera generationer och aldrig slutar vara aktuell. Tycker du att *Hemligt*-böckerna förtjänar att kallas moderna klassiker?

Läs mer

Fransson, Birgitta: "Barbro Lindgren. Också en cyklist". Ingår i *Barnboksvärldar. Samtal med författare*. En bok för alla, 2001, 165–175.

Kriström, Annakarin: *De gränslösa böckerna. Om Hans Alfredson och Barbro Lindgren i 60- och 70-talens allålderslitteratur*. Eriksson & Lindgren, 2008.

Kåreland, Lena: "Barbro Lindgren – egensinnig och gränslös". *Opsis Barnkultur*, 2/2014, 54–59.

Mählqvist, Stefan: "Barbro Lindgren". Ingår i *Författare & illustratörer för barn och ungdom. Porträtt på svenska och utländska nutida författare och illustratörer*. 5 Le-Ma. Bibliotekstjänst, 1999, 131–150.

Rydell, Malena: "I Barbro Lindgrens värld. Omläsningen, Barbro Lindgrens dagboksromaner". *Sydsvenskan* 13.1.2011.

Warnqvist, Åsa: "Lindgren låter det skeva och gränslösa frodas". *Svenska Dagbladet* 30.3.2014.

Vill du veta mer?

På alma.se hittar du mycket mer information, både om Barbro Lindgren och alla andra pristagare. Där finns även fler läsguider till böcker för olika åldrar.

Dela med dig

Vill du dela med dig av hur ni har arbetat med boken? Maila oss gärna på litteraturpris@alma.se så kan vi berätta om det på alma.se och i sociala medier. Tillsammans bygger vi en kunskaps- och inspirationsbank!

Om Astrid Lindgren Memorial Award

Att få en läsupplevelse är att drabbas av en särskild kraft. En kraft som kan vidga världar, erövra språk, utmana tankar, låta fantasin vandra fritt. Astrid Lindgren Memorial Award (ALMA) instiftades 2002 av Sveriges regering för att värna barnens rätt till bra berättelser. Prissumman på fem miljoner svenska kronor gör priset till världens största i sitt slag. Det visar hur viktig ungas läsning är, nu och i framtiden. Läs mer på alma.se

